

WYDATKI NA TURYSTYKĘ ZORGANIZOWANĄ POLSKICH GOSPODARSTW DOMOWYCH W LATACH 2005–2015¹

MAŁGORZATA ĆWIEK¹, AGNIESZKA WAŁĘGA²

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Wydział Zarządzania

¹ e mail: malgorzata.cwiek@uek.krakow.pl

² e mail: agnieszka.walega@uek.krakow.pl

SŁOWA KLUCZOWE

wydatki na turystykę zorganizowaną, kultura i rekreacja, gospodarstwo domowe, budżet gospodarstwa domowego

STRESZCZENIE

Celem opracowania jest poznanie prawidłowości w zakresie kształtowania się wydatków gospodarstw domowych na turystykę zorganizowaną. W opracowaniu została podjęta próba wskazania czynników społeczno-ekonomicznych sprzyjających uprawianiu turystyki zorganizowanej. Przedstawiono także kształtowanie się poziomu wydatków na turystykę zorganizowaną oraz ich udział w strukturze wydatków na kulturę i rekreację. Do analizy wykorzystano informacje liczbowe o indywidualnych gospodarstwach pochodzące z badań budżetów gospodarstw domowych przeprowadzonych w latach 2005–2015 przez Główny Urząd Statystyczny. Wśród cech społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych sprzyjających udziałowi w turystyce zorganizowanej znalazły się m.in. dobra sytuacja materialna, zamieszkiwanie w mieście liczącym powyżej 500 tys. osób oraz wyższe wykształcenie głowy gospodarstwa domowego.

Wprowadzenie

Turystyka jako jedna z form spędzania czasu wolnego stanowi ważną gałąź gospodarki. Wydatki ponoszone na te cele są jednym z mierników poziomu życia mieszkańców i wskaźnikiem rozwoju cywilizacyjnego społeczeństw. Należy jednak podkreślić, że turystyka jest tzw. dobrem wyższego rzędu (luksusowym), popyt turystyczny pojawia się zatem dopiero wówczas, gdy zostaną zaspokojone potrzeby podstawowe (Niezgoda, 2012, s. 14).

¹ Publikacja została dofinansowana ze środków przyznanych Wydziałowi Zarządzania Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie w ramach dotacji na utrzymanie potencjału badawczego.

Zrozumienie istoty turystyki wymaga odniesienia jej pojęcia do zagadnień czasu wolnego i rekreacji. Pod pojęciem czasu wolnego rozumie się czas, który człowiek może z własnej woli poświęcić zajęciom związanym z wypoczynkiem i rozrywką, dążeniem do rozwoju swojej wiedzy i wykształcenia, dobrowolnym udziałem w życiu społecznym lub rozwojem własnych zdolności twórczych (Kurek, 2007, s. 13). Czas wolny jest uznawany za jedną z determinant zachowań konsumpcyjnych jednostek oraz gospodarstw domowych (Bywalec, 2012, s. 55; Wałęga, Wałęga, 2017, s. 556). Natomiast przez rekreację rozumie się wszelkie czynności podejmowane w celu regeneracji sił fizycznych i psychicznych, które przejawiają się w uczestnictwie człowieka w rozrywkach kulturalnych, grach sportowych oraz różnego rodzaju formach ruchu turystycznego po godzinach zajęć służbowych lub szkolnych, poza obowiązkami społecznymi i normalnymi czynnościami domowymi (Kurek, 2007, s. 13). Pojęciem nadrzędnym jest zatem czas wolny, a rekreacja i uczestnictwo w turystyce są jednymi z form jego wykorzystania. Wobec turystyki nadrzędnym określeniem jest również rekreacja, ponieważ wyjazd turystyczny może być jednym z motywów i sposobów regeneracji sił człowieka. Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Turystyki (UNWTO) turystyka obejmuje ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, zawodowych lub innych nie dłużej niż rok poza swoim codziennym otoczeniem i rytmem życia z wyłączeniem wyjazdów, których głównym celem jest działalność zarobkowa (Gaworecki, 2010, s. 20).

Jedną z form turystyki jest turystyka zorganizowana, gdy organizowany jest wypoczynek dla wielu osób, którym zapewnia się całodzienne wyżywienie, rozrywki itp. W opracowaniu do kategorii turystyka zorganizowana w kraju i za granicą zaliczono: opłaty za wycieczki zorganizowane, wczasy, obozy, zimowiska, kolonie dla dzieci i młodzieży (GUS, 2016, s. 274).

Istotnym problemem poruszonym w literaturze przedmiotu jest popyt turystyczny i czynniki decydujące o jego występowaniu oraz wielkości (Nieżgoda, 2012, s. 12–23). Liczba czynników o dużym wpływie na popyt turystyczny jest znaczna i zmienna w czasie (Alejziak, 2009, s. 188–236), co utrudnia ich kompleksową analizę. W modelach popytu turystycznego można znaleźć szerokie spektrum zmiennych włączanych do analizy, z czego większość ma charakter ekonomiczny (Dziedzic, Skalska, 2012, s. 100–103). Ocena kształtowania się wydatków gospodarstw domowych na turystykę oraz określenie czynników determinujących popyt na tę formę turystyki w ciągle zmieniającym się otoczeniu może stanowić cenne źródło informacji dla podmiotów rynku turystycznego.

Celem opracowania jest poznanie prawidłowości w zakresie kształtowania się wydatków gospodarstw domowych na turystykę zorganizowaną. Problemy badawcze obejmują analizę poziomu wydatków na turystykę zorganizowaną oraz ich udziału w wydatkach na kulturę i rekreację w polskich gospodarstwach domowych. Analizie poddano również strukturę wydatków gospodarstw domowych na rekreację i kulturę oraz zbadano podobieństwo struktury wydatków na ten cel w analizowanych latach. W dalszej kolejności podjęto próbę zidentyfikowania czynników wpływających na korzystanie z turystyki zorganizowanej.

Dane i metoda badania

Dla celów niniejszego opracowania wykorzystano dane z badań budżetów gospodarstw domowych przeprowadzonego w latach 2005–2015 przez Główny Urząd Statystyczny. Podmiot badań stanowiły gospodarstwa domowe, a przedmiot badań obejmował miesięczne wydatki gospodarstw domowych na kulturę i rekreację oraz turystykę zorganizowaną.

W badaniu budżetów gospodarstw domowych GUS w klasyfikacji wydatków na towary i usługi konsumpcyjne opartej na klasyfikacji COICOP/HBS² wyróżnia się 12 głównych grup wydatków konsumpcyjnych. Jedną z tych grup stanowią wydatki na rekreację i kulturę (GUS, 2011, s. 36). Kategoria ta obejmuje wydatki na: sprzęt audiowizualny, fotograficzny i informatyczny; sprzęt trwałego użytku do rekreacji, artykuły ogrodnicze, zwierzęta domowe; usługi w zakresie rekreacji i kultury, prasę, książki, artykuły piśmienne i malarskie oraz turystykę zorganizowaną (w kraju i za granicą). Należy jednak zaznaczyć, że kategoria ta nie obejmuje wydatków na turystykę indywidualną.

W badaniu wykorzystano miary dynamiki oraz wskaźniki struktury. Zastosowano również miarę podobieństwa struktur bazującą na metryce Canberra (Malina, 2004, s. 46–47).

Identyfikację czynników wpływających na uczestnictwo w turystyce zorganizowanej przeprowadzono za pomocą modelowania ekonometrycznego. Z uwagi na fakt, że zmienna objaśniana – udział w turystyce zorganizowanej – ma charakter dychotomiczny, przyjmując dwie wartości: $Y = 1$ (identyfikuje gospodarstwa uczestniczące w turystyce zorganizowanej) lub $Y = 0$ (dotyczy grupy odniesienia), zastosowano model logitowy. W przypadku tego modelu w zależności od pewnych czynników (x) prawdopodobieństwo może być interpretowane jako wartość dystrybuanty zapisanej wzorem (Gruszczynski, 2010, s. 62–64; Maddala, 2006, s. 371–375):

$$P(Y_i = 1) = \frac{\exp(\alpha_0 + \alpha_1 x_{i1} + \alpha_2 x_{i2} + \dots + \alpha_k x_{ik})}{1 + \exp(\alpha_0 + \alpha_1 x_{i1} + \alpha_2 x_{i2} + \dots + \alpha_k x_{ik})}$$

Parametry powyższego modelu ($\alpha_0, \dots, \alpha_k$) otrzymuje się najczęściej metodą największej wiarygodności (MNV), maksymalizując logarytm funkcji wiarygodności względem parametrów modelu za pomocą iteracyjnych procedur numerycznych.

Jako zmienne objaśniające przyjęto cechy charakteryzujące gospodarstwo domowe oraz głowę gospodarstwa domowego:

- dochód na osobę gospodarstwa domowego,
- liczbę osób w gospodarstwie domowym,
- kredyt (zmienna zero-jedynkowa: 1 – gospodarstwo domowe z kredytem, 0 – gospodarstwo domowe bez kredytu),
- ocenę sytuacji materialnej gospodarstwa domowego (pięć zmiennych zero-jedynkowych – grupa odniesienia: gospodarstwa oceniające swoją sytuację materialną jako „złą”),
- klasa miejscowości zamieszkania (cztery zmienne zero-jedynkowe – grupa odniesienia: gospodarstwa położone na wsi),

² *Classification of Individual Consumption by Purpose* adapted for the *Household Budget Surveys*.

- osoby niepełnosprawne (zmienna zero-jedynkowa: 1 – występowanie w gospodarstwie domowym osób niepełnosprawnych; 0 – brak w gospodarstwie osób niepełnosprawnych),
- wykształcenie (pięć zmiennych zero-jedynkowych – poziom odniesienia: wykształcenie co najwyżej gimnazjalne),
- wiek (cztery zmienne zero-jedynkowe – jako grupę odniesienia przyjęto osoby w wieku do 34 lat).

Do analizy kształtowania się wydatków w czasie wykorzystano potęgową funkcję trendu, ponieważ spośród rozpatrywanych modeli zastosowanie funkcji potęgowej dawało najlepsze rezultaty w sensie statystycznym.

Wydatki gospodarstw domowych na turystykę zorganizowaną

Z turystyki zorganizowanej korzysta znacznie mniej gospodarstw domowych niż z turystyki indywidualnej³. W badanej próbie gospodarstw domowych w 2005 roku w budżecie wydatki na turystykę zorganizowaną wykazało tylko 9,04% gospodarstw domowych, a w 2015 roku odpowiednio 10,67%. Udział wydatków na kulturę i rekreację wahał się w badanych latach pomiędzy 6,50% a 8,14%, przy czym najniższy udział odnotowano dla 2014 roku. W przypadku wydatków na turystykę zorganizowaną w badanych latach obserwowany jest wzrost udziału tych wydatków w wydatkach na rekreację i kulturę (z 16,09% w 2006 r. do 27,07% w 2015 r.). Największa dynamika poziomu wydatków na ten cel dotyczy 2008 oraz 2015 roku.

Tabela 1. Udział wydatków na rekreację i kulturę w wydatkach ogółem i wydatków na turystykę zorganizowaną w wydatkach na rekreację i kulturę oraz dynamika wydatków na turystykę zorganizowaną w latach 2005–2015

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Udział wydatków na rekreację i kulturę w wydatkach ogółem (%)	6,8	7,1	7,6	8,0	8,0	8,1	8,1	8,1	6,5	6,5	6,7
Udział wydatków na turystykę zorganizowaną w wydatkach na rekreację i kulturę (%)	17,1	16,1	16,9	18,5	19,0	18,5	18,5	17,4	21,3	22,9	27,1
Dynamika wydatków na turystykę zorganizowaną (rok poprzedni = 100)	–	105,2	118,4	123,0	105,0	99,4	98,3	94,9	97,2	108,5	124,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badania budżetów gospodarstw domowych z lat 2005–2015.

³ W 2013 r. 53% gospodarstw domowych wykazało aktywność turystyczną. Największym zainteresowaniem cieszyły się krajowe wyjazdy długookresowe, w których uczestniczyli członkowie 32% gospodarstw domowych (GUS, 2014, s. 44). Mniej popularne były wyjazdy krótkookresowe w kraju, które odnotowano w ponad 27% gospodarstw. Najniższy odsetek aktywności zaobserwowano w przypadku jednodniowych wyjazdów za granicę – ten typ wyjazdu wybrało niespełna 1% gospodarstw domowych.

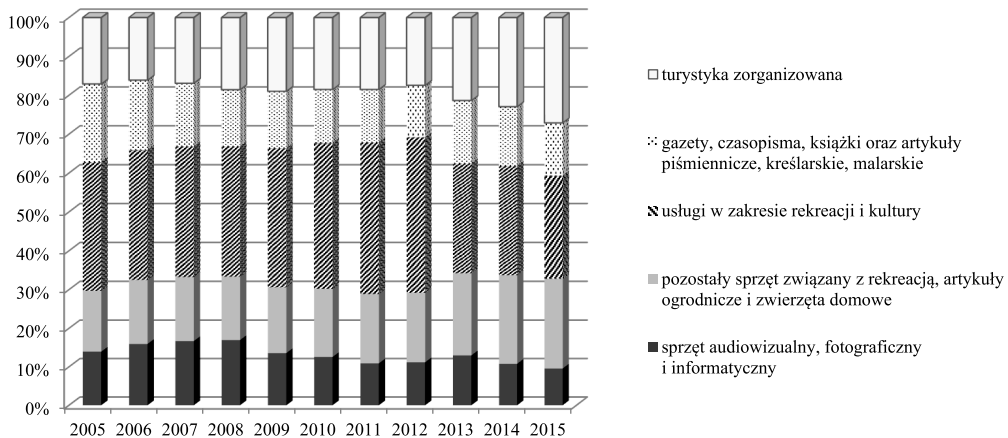
Potwierdzenie powyższych wniosków otrzymano, wykorzystując model potęgowy (tab. 2). Zmienną objaśnianą w tych modelach są wydatki na turystykę zorganizowaną oraz wydatki ogółem na kulturę i rekreację na osobę. Jak wynika z tabeli 2, w badanym okresie wraz z upływem czasu większy wzrost zanotowano w przypadku wydatków na turystykę zorganizowaną, niż miało to miejsce w przypadku wydatków na rekreację i kulturę ogółem.

Należy podkreślić, że pomimo występujących trudności, z jakimi zmagają się branża turystyczna, w latach 2005–2010 zaobserwowano w Polsce wzrost zainteresowania turystyką zorganizowaną (głównie zagraniczną), który przejawia się zarówno wzrostem uczestnictwa, jak również wydatków przeznaczanych na ten cel przez gospodarstwa domowe (Głowicka-Wołoszyn, Stanisławska, Wołoszyn, Kozera, 2013, s. 253, 262).

Tabela 2. Oceny parametrów potęgowego modelu wydatków na rekreację i kulturę oraz turystykę zorganizowaną w latach 2005–2015

Wyszczególnienie	Ocena parametru	Błąd standardowy	$t(9)$	p -value
wydatki na turystykę zorganizowaną				
Wyraz wolny	0,2594	0,0380	6,83	0,0001
ln czas	2,4623	0,0401	61,46	0,0000
$R^2 = 0,9976$; $F(1,9) = 3777,5$; $p < 0,0001$				
wydatki na rekreację i kulturę ogółem				
Wyraz wolny	2,8618	0,2514	11,39	0,0000
ln czas	1,4572	0,2652	5,49	0,0004
$R^2 = 0,7703$; $F(1,9) = 30,187$; $p < 0,0004$				

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych pochodzących z badania budżetów gospodarstw domowych z lat 2005–2015.

Rysunek 1. Struktura wydatków na rekreację i kulturę gospodarstw domowych w latach 2005–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badania budżetów gospodarstw domowych z lat 2005–2015.

Biorąc pod uwagę strukturę wydatków na rekreację i kulturę, należy zauważyć, że największy wzrost wydatków zanotowano właśnie w przypadku turystyki zorganizowanej oraz pozostałego sprzętu związanego z rekreacją, artykułami ogrodniczymi i zwierzętami domowymi (rys. 1). Udział wydatków gospodarstw domowych na gazety, czasopisma, książki oraz artykuły piśmienne, krawieckie i malarskie w wydatkach na rekreację i kulturę był w 2015 roku niższy niż w 2005 roku, co należy wiązać z coraz szerszym dostępem do czasopism i książek przez internet. Należy pamiętać, że udział wydatków na poszczególne formy spędzania czasu wolnego, w tym także na turystykę, mogą wynikać ze współczesnych trendów związanych m.in. ze zmianami stylu życia (Meyer, 2015, s. 30–37; Wałęga, Wałęga, 2016).

Chcąc odpowiedzieć na pytanie, czy w badanym okresie zmieniła się struktura wydatków gospodarstw domowych na rekreację i kulturę, posłużono się wskaźnikiem podobieństwa struktur. Obliczone wskaźniki wskazują na znaczne (wskaźnik powyżej 0,81) podobieństwo struktury tych wydatków w analizowanych latach, przy czym najbardziej podobne struktury wystąpiły w latach 2011 i 2012, a najmniej w latach 2006 i 2015. Może to świadczyć o powolnej, ale postępującej zmianie struktury wydatków na rekreację i kulturę.

Determinanty udziału w turystyce zorganizowanej

Z uwagi na fakt, że z turystyki zorganizowanej korzysta stosunkowo niewielki odsetek osób, powstaje pytanie, jakie czynniki determinują korzystanie z takiej formy wypoczynku. Wykorzystanie modeli ekonometrycznych umożliwiło zidentyfikowanie czynników społeczno-ekonomicznych wpływających na prawdopodobieństwo korzystania z turystyki zorganizowanej. Z uwagi na charakter zmiennej objaśnianej posłużono się modelem logitowym. Zbiór danych liczył 7527 przypadków⁴.

Z informacji zawartych w tabeli 3 wynika, że większość z zaproponowanych zmiennych istotnie wpływa na prawdopodobieństwo korzystania z turystyki zorganizowanej. Na szansę wyboru tej formy spędzania czasu wolnego najsilniej oddziałuje sytuacja materialna, w dalszej kolejności poziom wykształcenia głowy gospodarstwa domowego i zamieszkiwanie w mieście powyżej 500 tys. mieszkańców. Osoby z wyższym wykształceniem, czyli również z wyższym dochodem, większą wagę przypisują do potrzeb wyższego rzędu takich jak prestiż czy samorealizacja, co skutkuje wzrostem wysokości wydatków ponoszonych na turystykę (Seweryn, 2014, s. 36).

⁴ W związku z dużą dysproporcją w próbie pomiędzy gospodarstwami korzystającymi z turystyki zorganizowanej i takimi, które z tej formy wypoczynku nie korzystają, konieczne było zbilansowanie (zrównoważenie) prób. O problemie zbilansowanych i niezbilansowanych prób w przypadku konstrukcji modeli logitowych można przeczytać m.in. w Maddala (2006, s. 375–376).

Tabela 3. Oceny parametrów modelu logitowego dla prawdopodobieństwa korzystania z turystyki zorganizowanej

Wyszczególnienie	Ocena parametru	Błąd standardowy	Statystyka Walda	<i>p-value</i>
Wyraz wolny	-2,6941	0,209	166,71	0,000
Dochód na osobę	0,0002	0,000	61,35	0,000
Liczba osób	0,2860	0,022	174,73	0,000
Zaciągnięcie kredytu	0,1742	0,052	10,12	0,002
Sytuacja „raczej zła”	0,2171	0,181	1,43	0,232
Sytuacja „przeciętna”	0,4884	0,164	8,90	0,003
Sytuacja „raczej dobra”	0,7123	0,171	17,33	0,000
Sytuacja „bardzo dobra”	0,8548	0,181	22,23	0,000
Miasto do 100 tys. mieszkańców	0,0728	0,064	1,29	0,256
Miasto 100–499 tys. mieszkańców	-0,0481	0,076	0,40	0,527
Miasto pow. 500 tys. mieszkańców	0,3835	0,084	20,82	0,000
Niepełnosprawny	-0,3487	0,097	12,99	0,000
Wiek 35–44 lat	0,4740	0,081	34,00	0,000
Wiek 45–54	0,1043	0,084	1,54	0,215
Wiek powyżej 54 lat	-0,2247	0,078	8,30	0,004
Wykształcenie zasadnicze zawodowe	0,4862	0,104	21,86	0,000
Wykształcenie średnie ogólne	0,8682	0,128	45,85	0,000
Wykształcenie średnie zawodowe	0,9043	0,107	71,23	0,000
Wykształcenie wyższe	1,0933	0,113	92,92	0,000
AIC	9219,67			
R ² Nagelkerka	0,2044			
Log(il.wiar.)	-4590,83			

Źródło: obliczenia własne na podstawie nieidentyfikowalnych danych jednostkowych pochodzących z badania budżetów gospodarstw domowych z 2015 r.

Istotny negatywny wpływ na udział gospodarstw domowych w turystyce zorganizowanej ma pojawienie się w gospodarstwie domowym osoby niepełnosprawnej oraz wiek głowy gospodarstwa domowego powyżej 54 lat. Sytuacja ta naturalnie związana jest z problemami zdrowotnymi osób niepełnosprawnych i osób starszych. W przypadku takich cech gospodarstw domowych, jak dochód na osobę, liczba osób w gospodarstwie, obciążenie kredytem, subiektywna ocena sytuacji materialnej, poziom wykształcenia głowy gospodarstwa domowego, wiek do 54 lat – zauważalny jest pozytywny wpływ na szansę wyboru turystyki zorganizowanej jako formy spędzania czasu wolnego. Należy jednak pamiętać, że wśród determinant warunkujących udział w wyjazdach zorganizowanych znajdują się również takie czynniki, jak cel oraz motyw podróży, wcześniejsze doświadczenia czy osobiste preferencje (Panasiuk, 2007, s. 95–96). Zmienne te z uwagi na źródło danych, z których skorzystano, nie mogły zostać uwzględnione w modelu.

Podsumowanie

Wydatki na kulturę i rekreację w budżecie polskich gospodarstw domowych stanowią istotną pozycję. Ich udział w wydatkach ogółem wahał się w latach 2005–2015 pomiędzy 6,5% a 8,1%. Udział wydatków na turystykę zorganizowaną w wydatkach na kulturę i rekreację wzrósł z 17% w 2005 roku do 27% w 2015 roku, co może świadczyć o wzroście popularności turystyki zorganizowanej jako formy spędzania wolnego czasu. Turystyka zorganizowana szczególnie ceniona jest w przypadku odbywania podróży zagranicznych. Najwyższy poziom i udział wydatków na turystykę zorganizowaną obserwowany jest w gospodarstwach o najlepszej sytuacji materialnej, dobrze wykształconych i zamieszkujących duże miasta. Uzyskane wyniki są zbliżone z rezultatami badań innych autorów (np. Głowicka-Wołoszyn, Kurzawa, Wołoszyn, 2016, s. 50–51; Kozera, Stanisławska, Głowicka-Wołoszyn, 2014, s. 189–194).

Spostrzeżenia te potwierdziło zastosowanie modelowania ekonometrycznego, które wykazało istotność wielu czynników kształtujących skłonność gospodarstw domowych do uczestnictwa w turystyce zorganizowanej. Należy przy tym zwrócić uwagę na wpływ takich istotnych cech, jak niepełnosprawność, o której znaczeniu pisze Zajadacz i Śniadek (2014), oraz wiek głowy gospodarstwa domowego powyżej 54 lat, które negatywnie wpływają na skłonność do uczestnictwa w wyjazdach zorganizowanych. Sytuację tę należy traktować jako wyzwanie dla rynków oferujących usługi turystyczne, ponieważ można się spodziewać, że w związku z przemianami demograficznymi z biegiem lat osoby starsze będą stanowić coraz większą część turystów.

Literatura

- Alejski, W. (2009). *Determinanty i zróżnicowanie społeczne aktywności turystycznej*. Kraków: Akademia Wychowania Fizycznego.
- Bywalec, C. (2012). *Ekonomika i finanse gospodarstw domowych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Dziedzic, E., Skalska, T. (2012). *Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju usług turystycznych w Polsce*. Warszawa: Stowarzyszenie na rzecz Badania, Rozwoju i Promocji Turystyki.
- Gaworecki, W. (2010). *Turystyka*. Warszawa: PWE.
- Głowicka-Wołoszyn, R., Kurzawa, I., Wołoszyn, A. (2016). Ekonometryczne modelowanie popytu na turystykę zorganizowaną. *Ekonomiczne Problemy Turystyki*, 1 (33), 43–54.
- Głowicka-Wołoszyn, R., Stanisławska, J., Wołoszyn, A., Kozera, A. (2013). Wydatki na turystykę zorganizowaną w gospodarstwach domowych i ich determinanty w Polsce w latach 2005 i 2010. *Handel Wewnętrzny*, 2 (4), 251–264.
- Gruszczyński, M. (red.) (2010). *Mikroekonometria. Modele i metody analizy danych indywidualnych*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- GUS (2011). *Metodologia badania budżetów gospodarstw domowych*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, Departament Warunków Życia.
- GUS (2014). *Turystyka i wypoczynek w gospodarstwach domowych w 2013 r. Informacje i opracowania statystyczne*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Społecznych i Warunków Życia.
- GUS (2016). *Budżety gospodarstw domowych w 2015 r. Informacje i opracowania statystyczne*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Społecznych i Warunków Życia.
- Kozera, A., Stanisławska, J., Głowicka-Wołoszyn, R. (2014). Segmentacja gospodarstw domowych według wydatków na turystykę zorganizowaną. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Taksonomia*, 23, 186–195.
- Kurek, W. (2007). *Turystyka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Maddala, G.S. (2006). *Ekonometria*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

- Malina, A. (2004). Wielowymiarowa analiza przestrzennego zróżnicowania struktury gospodarki Polski według województw. *Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie. Seria Specjalna, Monografie*, 162.
- Meyer, B. (red.) (2015). *Obsługa uczestników turystyki i rekreacji. Wybrane aspekty*. Warszawa: Difin.
- Niezgoda, A. (2012). Popyt turystyczny – uwarunkowania i perspektywy rozwoju. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług*, 82, 11–25.
- Panasiuk, A. (2007). *Ekonomika turystyki*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Seweryn, R. (2014). Wyższe wykształcenie jako determinanta zachowań konsumentów turystów. W: B. Walas, J. Sobczuk (red.), *Ewolucja podaży i popytu w turystyce* (s. 31–48). Sucha Beskidzka: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Turystyki i Ekologii.
- Wałęga, A., Wałęga, G. (2016). Dyfuzja nowych technologii a zmiany wyposażenia gospodarstw domowych w Polsce. W: U. Langowska-Szczeniak, A. Dudek (red.), *Konsumpcja we współczesnej gospodarce rynkowej* (s. 43–59). Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Wałęga, A., Wałęga, G. (2017). Leisure Time and Income: Some Evidence From Poland. *Economic and Environmental Studies*, 3 (17), 555–575.
- Zajadacz, A., Śniadek, J. (2014). Modele niepełnosprawności jako determinanty przeobrażeń struktury podażowej rynku turystycznego dostępnego dla osób niepełnosprawnych. W: B. Walas, J. Sobczuk (red.), *Ewolucja podaży i popytu w turystyce* (s. 208–230). Sucha Beskidzka: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Turystyki i Ekologii.

EXPENDITURES ON GROUP TOURISM OF POLISH HOUSEHOLDS IN THE YEARS 2005–2015

KEYWORDS

expenditures on group tourism, culture and recreation, household, household budget

ABSTRACT

The aim of the study is to get to know regularities in the matter of forming the household expenditures on group tourism. In the study an attempt to identify socio-economic factors influencing group tourism has been undertaken. The level of expenditure on group tourism and its share in the structure of expenditure on culture and recreation were presented. For the analysis, numerical data on individual households from a budget survey conducted in the years 2005–2015 by the Central Statistical Office of Poland have been used. The econometric modelling has shown that good financial situation, living in a big city and higher education of the household head are some of socio-economic characteristics of households favoring participation in group tourism.

JEL CODES

D12, R22